

DISSERTATIO MEDICA
DE
C A N C R O

QVAM
ILLVSTRI MEDICORVM ORDINI
ACADEMIAE IENENSIS
PRO GRADV DOCTORIS
MEDICINAE ET CHIRVrgIAE
DIE XVII. FEBR. MDCCLXX
OBTINENDO
SPECIMINIS LOCO

EXHIBET
A V C T O R
IOANNES CHRISTIANVS FRANCKE
SAXO-GOTHANVS.

IENAE
LITTERIS STRAVSSII

DISSERTATIO

C. A. N. C. R. O.

IN VESTIGANDI MEDICINAE ORDINI

ACADEMIAE HELVETICAE

PRO GRADU DOCTORIS

MEDICINAE ET CHIRURGIAE

IN VESTIGANDI

IN VESTIGANDI

IN VESTIGANDI

IN VESTIGANDI

IN VESTIGANDI

IN VESTIGANDI

S. R. I.

LIBERAE REIPVBLICAE MVHLHVSINAE,
SENATVI SPLENDIDISSIMO

VIRIS

PERILLVSTribVS, GENEROSISSIMIS,
MAGNIFICIS, EXCELLENTISSIMIS,
CONSVLTISSIMIS, AMPLISSIMIS,

CONSVLIBVS
IVRECONSVLTIS CONSILIARIIS

AC

DIRECTORIBVS,
CENSORIBVS,
PRAETORIBVS

PATRIBVS REIPVBLICAE CONSCRIPTIS
SINGVLIS

PROCERIBVS, MAECENATIBVS, PATRONIS
ET FAVORIBVS

INDVLGENTISSIMIS, CLEMENTISSIMIS,
OMNI PIETATIS CVLTV AETERNVM

DEVENERANDIS

HASCE
PRIMITIAS QVALESCVNQVE ACADEMICAS
IN DEVOTISSIMI, DEDITISSIMIQVE ANIMI
TESSERAM SACRAS ESSE VULT,
ET PRO TANTORVM MAXIMORVM VIRORVM
HVCVSQVE IN SE COLLOCATIS BENEFICIIS
GRATVM TESTATVR ANIMVM
CVM VOTO OMNIGENAE PROSPERITATIS
ET PRO HVIVS REIPVBLICAE
CELEBERRIMAE GLORIA, SPLENDOREQVE PERENNI,
SEQVE
DENIQVE AC RES SVAS HORVM VIRORVM
MAXIMORVM PATROCINIO IN POSTERVM
DE MELIORI COMMENDAT

Ienae
d. xvi. Febr.
1770.

deuotissimus cultor ac cliens

IO. CHRIST. FRANCKE

§. I.

Canceri descriptio.

Non noua dicere est animus in praesenti, cui nempe labori neque vacat tempus, neque fauet argumentum scriptionis. Sufficere itaque arbitror breuem ac succinctam commentationem de morbi dirissimi, quem describere molior, natura, sede, signis, differentia, causis, effectibus, prognosi, cura, extirpatione, ac remediis denique malum lenientibus. Adeo multa sunt, quae de canceri natura nos latent, vt nec sagacissimi huius aevi viri, de industria circa hunc morbum solliciti, detegere potuerint, quaratione ex scirrho benigno pestiferum virus progigni possit, et quibus remediis illud adeo inuerti queat, vt non noceat amplius. Quodsi ergo viris illis, me longe maioribus, negauerit fors naturae arcana detegere, nemo mihi vitio vertere velit, si aequae infelix, non omnia dilucide satis

explicare possim. Sed ad rem ipsam me accingens, breuem dabo huius morbi, quem a similitudine cancrum vocant, descriptionem. Eum vero dicunt adesse, quando in parte aliqua corporis adest tumor durus, inaequalis admodum, atque praerupta quasi durities, ac scabra, cum eminente notabili apice, accedente leui ab initio titillatione, quam excipit pruritus, et deinde dolor lancinans, vrens ac pungens, nec non calor ac rubor, itemque color modo rubellus, modo ruber, purpureus, aut coeruleus, aut liuidus aut denique ater, cum incremento tumoris eiusmodi maligni ac turgore vasorum, quae varicosa, nodosa, crassa et atra solent esse, quae recte iamiam BOERHAAVIUS annotauit, et quotidiana experientia satis quemque edocet. Tanta est signorum multitudo, ex quibus collectis cancrum adesse cognoscimus, vt, cum mali natura admodum intricata sit, melius descriptione aliqua comprehendi possit eius indoles, quae non ita facile definitione aliqua concinniori complectitur. Paucis verbis SAUVAGESIUS sic definiuit cancrum: est tumor durus, tuberosus, lancinans, pertinacissimus. Sed etiam me non monente facile patet, nec haec signa sufficere ad cancri praesentiam diiudicandam, nam scirrhus, et scrophuli quoque sunt duri, et inflammati ac exulcerati persaepe quoque dolent satis vehementer, et curatu admodum difficiles sunt morbi. Quare nollem ego abesse in cancri descriptione vasa illa mirifice varicosa, a quibus nempe olim desumptum est morbi nomen. Et haec in cancro nondum disrupto adesse semper, licet non eadem sit magnitudo in omni stadio morbi, nemo fere ignorat. Cancer vero si exulceratus, et vasa varicosa non amplius distenta sunt, tunc singularis foetor, et labia vlceris inuersa, aliaque signa, mox infra describenda, de cancri praesentia satis superque testantur, eumque ab omni alio vlcere maligno atque rebello distinguunt. SAUVAGESIUS morbum hunc nostrum mauult *Carcinoma* vocare, quod

quod nempe vocabulum non aeque aequivocum, quam illud *cancer*, quod aliis quoque rebus tribuitur. Sed in verbis sumus faciles, modo conveniamus in re.

§. II.

Sedes Canceri.

Est quidem in vulgus notissima res, omnem fere scirrhum in quacunque corporis exteriori parte, quandoque in cancrum degenerare, et hoc quidem ab accedente quadam occasione, quae vel interne superuenit, vel exterius scirrhum irritat. Quare mirum non est, iis in locis, ubi sunt glandulae et vasculosa substantia, vel denique multus cellulosus contextus, generari quoque cancrum. Hinc repertus fuit in omni glandula oculorum, colli, axillarum, labiorum oris, penis, omnium vero frequentissime in glandulis mammarum sexus sequioris. Sed in laxiori contextu oculi ipsius, totaque eius substantia mirifice fabricata, in apice nasus et naribus ipsis, faucibus, gingivis, cute, mammis virorum, maxime in spongiosa uteri et vaginae muliebris substantia, nonnunquam etiam in lingua, natibus et aliis locis, rariori exemplo cancer nascitur, occultis et lentis initiis. Sic legi exemplum de pancreate cancroso, nisi hic subintelligendum sit potius pancreas in scirrhum mutatum et denique exulceratum. Memorabilem historiam cancri, reperti circa primam et secundam digiti medii phalangem, annularem digitum respicientis, in femina quadam vidit et sanavit cl. RVDOLPH, Prof. Med. Erlangensis. Est igitur sedes cancri omnis fere pars mollis corporis humani, siue illa sit glandulosa, vasculosa, spongiosa, vel denique cellulis conspicua, in quibus nempe locis humores diuturniori stasi corruptionem subeunt, et motu intestino nondum satis cognito,
nec

nec tam facile definiendo, mutantur in virus peculiare, et sui generis prorsus, quod dotibus mirificis ab omni acrimonia cognita fatis differt.

§. III.

Diuisio Cancri.

Postquam paucis ea indicaui verbis loca, in quibus can-
cros vel si malis, carcinomata gigni experientia nos do-
cuit, breuiter atque strictim exponere liceat ea, quae de
cancri diuisione scitu necessaria sunt. Oportet vero scire,
cancrum diuidi in occultum et apertum. Solent vero eum
vocare occultum, qui pelle adhuc inclusus est, nec dum dis-
ruptus, durus admodum, et nullum spargens foetorem.
Quamprimum vero cutis disrumpitur, et vlcus nascitur ser-
pens, ichorem foetentem plorans, tunc dicunt adesse can-
crum apertum. Est itaque cancer occultus aperti prodro-
mus et apertus occulti soboles. Quae rite considerata indi-
cant, progressu demum temporis occultum mutari cancerum
in apertum, huncque nonnisi progressu morbi posse oriri.
Nec cancer apertus ab occulto differt alia ratione, quam mor-
bi maior gradus, vt sic loquar, a minori differt. Cumu-
lantur enim in dies magis diuturnitate temporis multitudo
symptomatum, quae tanquam effectus, aliud ab alio exci-
tantur, et sic in peius ruunt omnia. Morbus nempe auge-
tur, quia virus maiorem acquirit acrimoniam, quae saepe
tanta est, vt similes producat effectus, quam chemicorum
aqua sic dicta fortis producere solet, corrodingo nempe so-
lida destruens atque depascens. Gradu differt, vt modo dixi
cancer apertus a cancro, qui olim occultus, et lentis initiis
vix animaduertendus. Diuiditur etiam cancer ratione loci,
quem occupat, in cancrum mammarum, vteri, labiorum
oris, linguae, oculi, quae diuisio vel sponte patet, aequae
ac

ac illa, quae a canceri magnitudine desumpta est, vel quae a duratione morbi ipsius, eum vel recentem, vel inueteratum, sanabilem vel immedicabilem declarat. Est alia diuisio, qua cancer vel a causis internis, vel ab externis potius ortus est. Haec diuisio in artis exercitio perutilis est, et hac neglecta prognosis formari nequit, quae ex magnitudine, duratione, loco et sede mali, eiusque causis vnice definienda erat. Diuisionem, quae morbi species concernit, suo loco dicam.

§. III.

Signorum disquisitio.

Enumeravi equidem signa, e quibus colligere licet, cancerum adesse; adduxi quoque signa canceri occulti et aperti generatim, sed non inutile visum est, paullo vberiori sermone haec signa pertractare, quibus differt occultus cancer ab aperto, et quae sint vtrisque communia. Et alia quidem signa cancerum futurum praenunciant, alia vero praesentem adesse testantur. Omnis scirrhus inueteratus, praedurus inprimis et magnus, metum excitat non iniustum canceri futuri, tunc inprimis si a causa grauiori externa, irritatio quaedam excitata, vel si alia accesserit occasio, animi affectus, v. c. moeror, tunc vi omnis experientiae metuenda est scirrhi simplicis in cancerum verum mutatio et conuersio. Metum auget tumoris incrementum, titillatio magis aucta, maiorum vasorum pulsatio et rubor, et calor, ac denique coloris mutatio in nigrum. Canceri occulti conuersio in apertum ex his facile diiudicatur: quando tumor durus ex poris vix conspicuis serum tenue at acre et rodens, stillat, et humescere incipit. Quandoque mirum in modum varices vasorum increscunt, et ramis distentis cancerum fluuiatilem quasi repraesentant, vt ab hac similitudine nomen acceperit morbus. Permulta sunt quidem quae scirrho simplici et cancro

communia sunt, et quibus conueniunt, siue causas, siue symptomata spectes, sed in cancro peiora sunt omnia, et scirrhi tumor in cancrum degenerans, differt a simplici inflammatione, quae aliquando ex irritatione tam interna, quam externa, scirrhis superuenit. Atrocitas nempe doloris, pertinax eius et profunde penetrans sensatio, exercitatos in arte medica non fallere sinit. Recte hinc SAUVAGESIVS scripsit, cancer differt a scirrho simplici dolore lancinante et superficie inaequali; a phlegmone diuturnitate. Saepe in cancro eiusque initiis praesertim, color cutis vix differt a naturali, et hinc facile est cancrum occultum ab inflammatione simplici distinguere. Vasa varicosa, summe dolentia, exasperatus tumor, cum coloris mutatione, manifesta sunt canceri occulti signa. Cancer apertus ex foetore insigni, peculiari prorsus, inuersione labiorum vlceris, duritiae carnis, ichore acri exsudante, et dolore lancinanti perquam facile cognoscitur. Hinc *tumor* et *vlcus* limites canceri occulti et aperti definiunt.

§. V.

Species Cancr.

Cancer est vel occultus adhuc vel apertus, et hic illius effectus est, ac temporis diuturnitas efficit, ut humores in cancro occulto stagnantes virus contrahere possint, quod solidas destruit partes, illasque vel depascit, vel adeo corrumpit, ut mollities illarum vertatur in cartilagineam duritiem, et in huius cauernis colligitur plerumque virus, ibique collectum tandem sinus paululum ampliores producit. Qui haec attento considerat animo, facile perspicit esse vnam eandemque canceri occulti et aperti naturam. Nec specie differt ab aperto cancer occultus, sed gradu tantum. Est enim occultus cancer initium morbi et minor gradus mali, quod temporis

poris diuturnitas et accedens occasio varia adeo auget, atque omnia sic immutat, vt ab initio benignus morbus deinceps sibi prorsus dissimilis appareat, et symptomata nunc valde sint maligna et periculi plena. Quod vero canceri species attinget, has ex prima eius origine, saepe diuersa, desumendas esse, me quidem iudice, SAUVAGESIVS recte docuit. Plerumque solet fieri, vt cancer ex scirrho, duriori inprimis et inueterato, lentis initiis oriatur, sed haec origo canceri non est perpetua, ex aliis nempe morbis nonnunquam oriri cancrum, nemo fere ignorat. Et haec quidem ante SAUVAGESIVM iamiam cognouit SANTYVES, alique nostris temporibus, eadem nouis confirmarunt exemplis. Sic ex verruca interdum nascitur cancer, quale exemplum frequenter occurrit in sexu sequiori, eiusque mammis praesertim. Ex verruca simplici, saepius irritata ortum habuit cancer in digito, quem nuper cel. RVDOLPH descripsit. Tuberculis autem eandem fere structuram vasculosam, quam glandulis competere, nemini est ignotum. Ex punctis aut varicibus nigris, duris, etiam frequenter oritur cancer, non alia ratione, quam ex corruptis humoribus, acredinem quandam singularem stagnando contrahentibus. Vlcera mali moris, in quacunque parte corporis humani, tibiaram, oculorum, narium, de quibus omnibus iamiam cel. LIETAUD in synopsi praxeos, varia notatu digna tradidit, saepe in cancrum mutantur. Ex tunicatis tumoribus, itemque ex adiposis interdum, dirissimus omnium morborum nascitur cancer. Hae vero species canceri longo plerumque temporis spatio euoluuntur, nec tam cito in conspectum prodire solent. Sed est alia species morbi huius, quae breui tempore, ex pustula, ichore plena, oritur, quae sat cito exulceratur, et late statim serpit, modo accedat irritatio externa, qualis ea est, quam excitant, si digitis scalpere has pustulas audent pruritu admoniti. Varia corporis dispositio, cacochymia, vitae

et victus ratio, animi adfectiones, peruersa medela et adp-
cata corrosiua, morbum varia ratione mutant, eiusque incre-
mentum iuuant, et omnia peiora reddunt.

§. VI.

Causae Canceri.

Causas canceri quod concernit, facile patet, multa esse,
quae cancro et scirrho communia sunt. Ex scirrhis enim
saepe nascitur cancer, hinc in iisdem locis, vbi scirrhii repe-
riuntur, et cancro locus est, et vterque morbus ab iisdem
caussis temporis diuturnitate euoluitur. Magnus ille BOER-
HAAVIUS, immortalis vir nominis, breuiter atque strictim,
vt solet, canceri causas Aphorismo 495 recensuit. Sunt nem-
pe acre scirrho mistum, menstrui fluxus, haemorrhoidum,
haemorrhagiae cuiuscunque retentio, sterilitas, coelibatus,
effoeta aetas, victus austerus, acer, calidus, affectus animi
tristes et biliosi, irritatio externa quaelibet, motu, calore,
acrimonia, emolliente, suppurante, caustica, vesicantia etc.
Est itaque mali origo grauior et chronica obstructio vaso-
rum, cui fauet illorum angustia, tortuosa flexio, et lentus
humorum motus, maxime si spissa sunt, vel viscidioris na-
turae fluida, quae obstructa haerent. Ex lactis igitur in
mammis coagulo, primo scirrhus nascitur, qui deinde in
cancrum mutatur. In mammis cancer oritur ab omni occa-
sione, quae mammarum glandulas obstruit. Experientia
sequentes docuit causas scirrhii et canceri mammarum, aerem
frigidum, thoracica, mammas comprimentia, contrectatio-
nem lasciuam et violentam mammarum, contusionem, terro-
rem, qui magis nocet, eo tempore, quo lac in mammis se-
cernitur, vel quando menstrua fluunt, et ab ea causa reti-
nentur, cachexiam puellarum, et raro in mammis solis repe-
riuntur scirrhii ex cachexia et lentore nati, plerumque enim

ex

ex consensu vteri cum mammis, scirrhorum congeries vterum simul infestat. Laborant tamen vitio particulari mammae scirrhis, quando a causis externis ortum habent, velut compressione, contrectatione, contusione, aere frigido. Ex atheromate in dorso resecto, in virgine quadam annosiori, cessante simul menstruo fluxu, et metastasi ad mammam dextram facta, b. w. WEDELIVS observavit cancrum oriri. Idem factum est aliquando a vulnusculo mammae ab acicula. Animi affectus tristiores, moeror, inprimis et amor clandestinus efficiunt, vt brevi tempore scirrhus mammae in cancrum mutari possit. Ex fluxu oculi seroso, chronico, in mamma mulieris cuiusdam, occasionem praebente compressione, itemque ex ulcere pedis chronico, et menstruis cessantibus WELSCHIVS cancrum observavit. Sic DALECHAMPIVS ex stillicidio sanguinis ex mamma sinistra, impedito, vidit cancrum. Similem fere casum refert ill. SIGWART in diss. sist. historiam rariorem mammae cancris, sanguinem menstruum fundentis. Cancrui vteri causa solet esse vlcus chronicum, fluor albus malignus, inueteratus inprimis, vel adstringentibus cohibitus. Ex tumoribus oculorum exulceratis, fungosis, serum acre plorantibus, plus vna vice cancrum oculorum observavi, qui tunc frequenter oritur, si profluuium feri acrioris praepostero stypticorum vsu medicastri student mederi. Ea itaque, quae attena observatio nos docuit de cancri origine et natura, fere haec sunt. Oritur ille ex omni scirrhus chronico, vel ulcere maligno, verruca, pustula, tunc maxime si accedit noua exacerbatio eiusdem mali per admistum virus venereum, scorbuticum, succum atrabilarium, vel si exasperant morbum animi tristes affectus, contusio, irritatio quaelibet externa. Euoluitur tunc enim virus ichorosum, tenue, fixioris partim, partim vero volatilioris naturae. Volatilem naturam naribus molestus foetor probat, et fixiorem indolem vel ex effectu

solo cognoscimus, quo per annorum seriem longam morbus durat, et chronicis ideo admerandus est, cuius malignitas sensim sensimque increfcit. Acre est omnino cancri miasma, sed nemo adhuc ausus est hanc peculiarem acrimoniam cum aliqua cognita specie acridinis comparare, nam neque perfecte acida neque alcalina est. Est miasma sui generis, cuius mixtionem omnino ignorare possumus, et sufficit nosse causas a quibus euoluitur, itemque effectus, qui a pestifero hoc miasmate oriuntur, de quibus nunc quaedam differere decreuimus.

§. VII.

Effectus generales.

Sunt vero effectus cancri generales alii, alii vero speciales magis. Illi nempe effectus cancri, ab aliis quoque in corporis humani morbis oriri possunt, hi vero speciatim indolem peculiarem acrimoniae cancri pro causa agnoscunt, nec ab alia acrimonia excitantur. Ad generales vel communes effectus cancri refero inflammationem, Quantum enim ego scio, ab omni acrimonia, cuiuscunque generis, venerea, putrida, biliosa, salia, nonnunquam oritur inflammatio, tanquam effectus stimuli ab acri. Pus etiam, ichor, sanies, metastasis, venena, vaporosa etiam, inflammationes frequenter satis producant. Dolorem ingentem, qui cancrum comitatur, ad effectus eius generales refero. Is enim aequae ac inflammatio ab omni alia causa et acrimonia, scorbutica, rheumatica, arthritica, venerea, in viuis et sentientibus corporis humani partibus excitatur. Dolent partes tensae, irritatae, compressae, inflammatae. Eadem est ratio conuulsionum, vigiliarum, lipothymiae, quae nempe symptomata exasperare solent morbum nostrum, et quae ex omni stimulo facili negotio explicantur. Nec haemorrhagiam, quae vasis ab acri erosione debetur, excludo ab effectibus

bus generalioribus. Neminem enim fugit acrimoniam scabiosam, veneream scorbuticam, variolosam, haemorrhagias symptomáticas, per vasorum erosionem producere. Cancer chronicus extenuat corpus, tabem ac febrim lentam, tandemque mortem infert.

§. VIII.

Effectus speciales.

Effectus cancri, qui speciatim huic morbo competunt, et quasi naturam eius constituunt, nunc a nobis sunt considerandi. Lenta morbi, ab initio eius, mutatio in peius, deinde vero incrementum celerrimum, solidarum partium erosio et destructio, quae a sphacelo differt, induratio illarum, color cinereus, huidus vel nigricans interdum, in apicem elatus et tuberosus tumor, labia ulceris tumida, dura, inuersa, marginis durescescentiae, ac foetor denique singularis, nec non dolor vrens, pungens, rodens, fixus, effectus sunt acrimoniae cancrisensim sensimque euolutae. CAMPERVS aequae ac alii recentioris aetatis medici, dissecantes tumores cancri callosos, inuenerunt illos intus cauos atque ichore acerrimo repletos. Sed ex mea sententia nemo tam facile explicabit ex principiis physico-mechanicis, quam ratione ex humore olim spisso atque benignioris indolis, virus adeo causticum, omnia depauperans, generari possit. Bone Deus, quam multa nos latent, et quantis tenebris obscuratur origo malorum, genus humanum affligentium. Sapientem decet fateri ignorantiam circa origines rerum illarumque causas, quas nulla mentis acies detegere potuit vnquam. Phaenomena in inorbis occurrentia, symptomata vulgo dicta, indicant quidem, causarum notabile discrimen adesse, verum quis vnquam tot genera miasmatum definiuit. Recte ac sapienter itaque dixit Ill. LUDWIGVS: miasmata ex effectibus potius, quam ex mixtione cognoscuntur.

§. VIII.

§. VIII.

Prognosis mali.

Non adeo difficile est, prognosin formare, seu definire morbi huius exitum, modo attendere velimus mali originem, aegroti vires, humores, locum, quem occupat cancer, et alia plura, quae in semioticis attentionem merentur. Sic benignioris est indolis cancer a causa externa natus, particularis, loco commodo situs, in euchymis inprimis corporibus occurrens, vel iunioris aetatis hominibus, et mole adhuc paruus ac a scirrhus parum alienus. Sic v. c. scirrhus minor in mamma puellae iunioris, et a contusione externa natus, nisi noua accedat irritatio, vel a causis internis, vel externis, diu toleratur absque incommodo et vitae periculo. Eadem est ratio cancri labiorum oris, glandularum minorum, si vitium hanc illamue occupat partem, quae nullam patitur compressionem, si neutiquam ex cacochymia humorum, sed a causis particularibus natum est. E contrario autem periculosum et anceps malum est, nullaue spes salutis superest, si vetulae et grandaeui hoc morbo laborare incipiunt. Senile corpus enim vix vnquam repurgatur, et omnis cancer in mammis vel aliis partibus occurrens, suspicionem mouet non iniustam, in aliis locis cancrum occultum latere, quale exemplum sistit carcinoma vteri, frequens morbus, quo vetulae inprimis laborant, in quarum mammis flaccidis cancer occultus apparet, non sine malignitatis signis conspicuis. Complicatio morbi cum aliis, v. c. lue venerea, viribus iamiam fractis atque exhaustis, periculum auget. Quare cancer inueteratus melius intactus relinquitur, et remediis vix vnquam cedit, et nonnisi lenimen symptomatum admittit. Sed cancri prognosin optime tradidit KLEINIVS, in libello elegantissimo, *Interpres CLINICVS*, p. 41. sqq. quem libellum euoluant ii, qui prolixiorem cancri prognosin desiderant.

§. X.

Medela canceri.

Quibus remediis cancer sanandus sit, nunc paucis quoque dicam. Est vero alia medendi ratio, quae generalioribus absolvitur, alia vero medicamentis adpropriatis perficitur. Generalem medendi rationem quod concernit, commendare solent medicamenta diluentia, aperientia, blanda, forma decocti vel ptisanæ, subiungendo usum remediorum, quae aluum leniter laxant. Laudantur imprimis lactinia, cichorium, lactuca, nasturtium, lapathum, fumaria, et ea fere omnia, quae in acrimonia atrabilaria locum habent, quae leniter solvunt, et per urinam eliminant inprimis, quicquid haeret in corpore alieni. Hinc aquae minerales v. c. felterana, cum vel sine lacte pota, nonnunquam locum habent. Asparagi turiones, radices esculentae, chaerefolium, prae ceteris mihi arrident. Ptisana ex radice graminis et scobe ligni Guaiaci, vel decoctum sassaparillae loco potus ordinarii detur. Tentanda sunt etiam remedia ex antimonio, v. c. decoctum, morsuli, pilulae, sed vix unquam prodest tinctura ex antimonio parata, vel calx stibii. Sulphur antimonii auratum cum exigua portione mercurii dulcis, vulgo pulvis PLUMMERI, satis efficax praebet remedium corrigens humores admodum viscidos. Nec cortici peruvianio deneganda est virtus insignis in corrigendis humoribus depravatis, etsi non sufficere videatur ad emenda-

tio-

tionem vel destructionem potius acrimoniae sui generis, quae in cancro adesse consuevit. Idem est censendum de usu pilularum ex herbarum extractis, quae vulgo balsamicae dicuntur. Laxantia eliguntur, quibus non est drastica vis, sed quae leniori stimulo euacuant v. c. rhabbarum, manna, nec non salia fontana vel sal mirabile Glauberi. His itaque remediis canceri medela est tentanda, quibus medetur scirrhis tam induratis, quam exulceratis. Sed vix ubique haec omnia sufficiunt, hinc diu quaesiverunt remedia efficaciora, specifica vulgo dicta. Laudauerunt alii Bellamdonnam, alii vero Cicutam siue Conium maculatum, non pauci mercurium sublimatum, et non desunt omnino testimonia, aliquando haec medicamenta profuisse, sed interdum haec omnia in cassum exhibentur. Nolo repetere, quae nuper contra efficaciam Cicutae, Bellaedonnae, et mercurii sublimati vires dicta sunt, quod nimis prolixum et a scopo meo alienum foret. Ex mea vero sententia fides tamen habenda est curationibus nonnullis, ope horum remediorum peractis, et Bellamdonnam quod attinet speciatim, attentionem omnino merentur observationes, quas vir summe venerabilis MÜNCH, Superintendens Cloëtzensis, nobiscum communicavit *), quibus constat, plantam hanc, a nonnullis repudiata, et a TIMMERMANNO, celeberrimi nominis viro, vituperatam, caute adhibitam, mirifice sanare cancrum.

*) *Hannöverisch Magaz. St. 61. u. f. 1769.*

Ex-

exter-

Externa medicamenta cancro adplicanda, non pauca commendantur, sed attento animo si considerare omnia velimus, sibi non satis constat medicorum turba. Emollientia vituperat ille, quae ab aliis e contrario encomiis extolluntur, et idem dicendum est de adstringentium vsu externo. Hic fouet cancrum occultum molli amictu, ille plumbum admo- uet in laminam extensum. Metuunt nempe vtramque medi- cinam, emollientem et adstringentem, et suspicionem mo- uent, dubii vel noxii potius effectus. Sic legitur augeri morbum ab emollientibus, et idem adfirmant alii de adstrin- gentium vsu externo. Quare prudenti opus esse videtur se- lectu, et caute adhibeantur externa remedia, ne noceant potius, quae parum iuuare videntur. Et adstringentibus et emollientibus nonnunquam esse locum, ego quidem firmi- ter mihi persuadeo. Sed haec ad curam potius palliatiuam cancri pertinere videntur. Laudat nuper LIETAUD caute- rium actuale, sed olim BOERHAAVIUS contrariam defendidit sententiam, mihi que displicent caustica et suspecta viden- tur omnino, vt merito agyrtis relinquere possimus arseni- cum, aliaque venena, quibus frequenter vtuntur. Empla- strum de Cicuta, hyoscyamo, leniunt omnino morbum, et secure adplicantur. Radices Duci comminutae deinde- que expressae, cataplasmatibus forma cancro exulcerato admo- tae laudantur a perillustri SVLZERO, Archiatro Gothano, et medicinae huius domesticae efficaciam et salutarem vsu

multiplici experientia comprobatum ab aliis legimus. Sed fabulis adnumeranda videntur, quae de Bufonum usu externo in Anglia nuper dicta sunt.

§. XI.

Exstirpatio Cancrī.

Ense rescindendum est, ne pars sincera trahatur, omne morbidum, commune effatum est eorum, qui ferramentis armati Thraasonica impudentia despiciunt non medicos solum, sed potius medicae artis nobilissimae dignitatem, et luculenta ignorantiae crassae exhibent documenta. Hi nunquam legerunt forte, quae Magnus ille BOERHAAVIUS, post fata etiam medicorum, oraculum, praecepit Aph. 503. et 504. „Cancer magnus, vetus, adhaerens, exstirpationi locis ineptis situs, vasis magnis adcretus, vel incumbens, a causa interna ortus, in corpore senili, cacochymico, ad cancerum composito, aliis iam cancris in eodem corpore sociatus, nec ferro, nec medicamentis tangendus est. Ni enim cum radice et semine integre exstirpari queat, asperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.“ Praeclare quoque, ut solet, disputavit Perill. et summe venerabilis TRILLERVS, de nociua cancri inueterati exstirpatione, novis exemplis demonstrata *), et optandum esset omnino, ut medicastri omnes

*) Recusa legitur haec diss. in TRILLERI opusc. med. T. I. p. 46. sqq.

omnes et ARCHAGATO similes chirurgi, haec secum reputare velint. Tristis euentus toties comprobauit, quam vana spes sit, quam canceri inueterati exstirpatio promittit, vt mirandum sit omnino, dari adhuc homines, qui adeo crudeles, vt non dubitent carnificis more dilacerare miseros, atque tormentorum apparatu moribundos truncare, quorum vitam seruare non potest chirurgica operatio temere instituta.

§. XII.

Cura Palliativa.

Qui neque curationem admittit, neque ense rescindi potest cancer, is remediis congruis lenimen poscit. Et haec medicina vix alia est, quam quae commendatur ad praeparationem necessariam, antequam cancer excinditur. Euacuantia nempe leniora, mercurialia, rhabarbarina, vel salina, interdum exhibenda sunt, vt eliminetur aliqua portio succorum impurorum. Corrigentia conueniunt ex classe diluentium, mulcentium, aperientium, hinc lacticinia, lactis ferum, cremor hordei, herbarum succi recenter pressi, pilulae balsamicae, ptisana tenuis pro potu ordinario, ac denique corticis peruiani vsus, forma pulueris, infusi vel decocti aquosi, aut extractum eius solutum in aquis vel in pilulas redactum. Febris etiam et doloris est habenda ratio. Emulsa conueniunt, et dolorem opio sedare BOERHAAVIUS praecepit, verum eius vsus non liberali manu concedendus est. Victus sit magis vegetabilis, et ex iusculis quibus herbae

bae incoctae, vel victus animalis temperandus est victu vegetabili. Quum animi affectus, terror inprimis, moeror ac tristitia morbum exasperare soleant, ab his sibi caueat omni studio aegrotus. Nondum exulceratus cancer ex BOERHAAVII consilio defendendus est, per laminam plumbeam vel narcotica, apertus vero saepe mundandus est, et apta ligatura est adplicanda. Sed haec sufficiant dixisse.

F I N I S.

VITA CANDIDATI.

Ego IOANNES CHRISTIANVS FRANCKE, Gothanus, natus sum Koerneri, pago praefecturae Volckenroda, die XIV. Oct. 1745. Patrem habui Chirurgum eius praefecturae Physicum, et in arte sua peritum, qui ante decem annos diem abiit supremum, matrem vero adhuc viuentem CLARAM ELISABETHAM e gente Raufchenbergia.

Postquam in schola publica religionis principia edoctus, patris iussu Gothae Gymnasium frequentavi, atque ibidem litteris operam nauavi. Deinde vero a patre et fratribus chirurgicam artem edoctus sum, et iactis fundamentis Francofurtum ad Moenum me contuli, ac Nosocomia ibidem visitaui. Paulo post ad castra Serenissimi Ducis Brunsvicensis, FERDINANDI, transii, et regimini Perill. L. B. DESCHLOTHEIM, e copiis Serenissimi Landgrauii Hasso-Cassellani, adscriptus chirurgus, quinque annorum spatium,

tio, satis opportunam nactus sum occasionem, inter armorum strepitus sauciatis militibus auxiliatrices admovere manus, illorumque vulneribus mederi. In castris vero Patronos atque Praeceptores inveni Exc. Med. D. MICHAELIS, h. t. Professore Acad. Marburgensi. nec non Exc. D. SCHRADERVM, h. t. Prof. Med. Rintelsensem, nec non Exc. Med. Castrensem PFANNKVCHEN, h. t. Cassellis viuentem, quibus permulta debeo, et quibus gratias nunc publice exsoluo. Eodem honoris ac pietatis cultu prosequor Ill. Consil. Aul. Prof. Coll. Med. Cassellani, et Serenissimi Landgrauii Chirurgum Primarium, CORNITIVM, nec non Cl. BRANDAV, Coll. Med. Cassellani Prof. Chirurgiae et Exercitus Chirurgum Generalem. Permagna sunt etiam in me merita Viri praenob. Chirurgi Aulici atque Castrensis WEGEHAUSENII. Bello finito salutavi academiam Gottingensem, et spatio trium annorum excellentissimos huius academiae professores audiui in medicis acque ac philosophicis disciplinis. Vir Magnificus summe Reuerendus WALCHIVS me ibi in numerum civium recepit. Adii vero Perill. Consiliarium Aulicum RICHTERVVM in theoreticis, Ill. Arch. VOGELIVM praeceptorem habui in singulis fere medicis disciplinis. Interfui etiam collegiis Ill. Archiatri SCHROEDERI, quem theoretica exponentem audiui. Excell. WRISBERGIVS, in arte anatomica, chirurgica, obstetricia et medicina forensi me instruxit. In philosophicis autem excellentissimos praecepto-

ceptores nactus sum Ill. HOLLMANN in logica, Perill. KAESTNER in mathesi, et Exc. FEDER, in reliqua philosophiae capita exponentem.

Sic praeparatus Muhlhusam me contuli ac ibi medicinam facere decreui. Quum vero nemini concedenda sit facultas exercendi artem medicam, nisi legitime impetrauerit priuilegia medicorum, e re mea esse duxi, ab ordine medicorum gratiose academiae Ienensis petere, vt me admitteret ad consueta examina, et si dignum iudicaret ordo, mihi concederet artis exercitium. Admisit me gratiose facultas ad examina, et non indignum iudicauit, cui tribueret summos in medicina honores. Faxit Numen supremum, vt quicquid agam, in Eius cedat gloriam et aegrorum salutem.

